

भाग-१

स्थानीय राजपत्र

चौरीदेउराली गाउँपालिका

खण्ड: ९

संख्या: ३

मिति: २०८२/०९/३०

गाउँसभाबाट स्वीकृत मिति: २०८२/०९/२९

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा १ बमोजिम
चौरीदेउराली गाउँपालिका गाउँसभाले 'चौरीदेउराली शिक्षा ऐन, २०८२'
सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरेको छ ।

‘चौरीदेउराली शिक्षा ऐन, २०८२’

प्रस्तावना

चौरीदेउराली गाउँपालिकामा बस्ने हरेक बालबालिका र नागरिकको शिक्षा सम्बन्धी हकलाई सुनिश्चित गर्ने, समग्र देशको विकासका लागि लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक संघीय शासन व्यवस्था अनुकूल चौरीदेउराली गाउँवासीहरूको ज्ञान, सिप, सदाचार, शिल र बौद्धिकता वृद्धि गर्न, सुशासन कायम गरी पारदर्शी बनाउन, शैक्षिक असमानतालाई न्यूनीकरण गरी गुणस्तरीय शिक्षामा सम्पूर्ण चौरीदेउरालीवासीको सहज पहुँच कायम गर्न हाल सञ्चालन भइरहेका र स्थापना हुने विद्यालयको व्यवस्थापकीय सुधार गर्दै समय सापेक्ष शैक्षिक विकास गर्न वाञ्छनीय भएकोले, नेपालको संविधान २०७२ को धारा २२६(१) तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (१) ले प्रदान गरेको अधिकार प्रयोग गरी चौरीदेउराली गाउँपालिकाको सत्रौँ गाउँसभाले यो 'चौरीदेउराली शिक्षा ऐन, २०८२ पारित गरी जारी गरेको छ ।

परिच्छेद: १ प्रारम्भिक संक्षिप्त नाम र परिभाषा

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

(क) यो ऐनको नाम "चौरीदेउराली शिक्षा ऐन, २०८२" रहेको छ ।

(ख) यो ऐन चौरीदेउराली गाउँपालिका क्षेत्र भित्र लागू हुनेछ ।

(ग) यो ऐन चौरीदेउराली गाउँपालिकाको स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन भएको मिति देखि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा -

(क) 'अनुमति' भन्नाले नेपाल सरकार वा गाउँपालिकाले स्थायी स्वीकृति प्रदान गरिनसकेको कुनै तोकिएको ठाउँमा विद्यालय खोल्न वा कक्षा थप गर्न दिइएको अस्थायी स्वीकृतिलाई जनाउँछ ।

(ख) 'आधारभूत तह उत्तीर्ण परीक्षा' भन्नाले आधारभूत तह कक्षा ८ को अन्त्यमा लिइने परीक्षा सम्झनु पर्दछ ।

(ग) 'ऐन' भन्नाले चौरीदेउराली शिक्षा ऐन, २०८२ लाई सम्झनु पर्दछ ।

(घ) 'कार्यपालिका' भन्नाले चौरीदेउराली गाउँकार्यपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।

(ड) 'कोष' भन्नाले यसै ऐनको दफा २१ बमोजिमको विद्यालय सञ्चालनका लागि खडा गरिएको सञ्चित कोषलाई सम्झनु पर्दछ ।

(च) 'तोकिए वा तोकिए बमोजिम' भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियमावली वा कार्यविधिमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम भन्ने जनाउँछ ।

(छ) 'धार्मिक विद्यालय' भन्नाले सनातनदेखि चलि आएको आ-आफ्नो रीतिरिवाज, संस्कृति र मूल्यमान्यता अनुसार सञ्चालन हुने गुरुकुल, गुम्बा, मदरसा लगायतलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ज) 'उपाध्यक्ष' भन्नाले चौरीदेउराली गाउँपालिकाको उपाध्यक्षलाई सम्झनु पर्दछ ।

(झ) 'अध्यक्ष' भन्नाले चौरीदेउराली गाउँपालिकाको अध्यक्षलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ञ) 'गाउँपालिका' भन्नाले नेपालको संविधान बमोजिम गठन भएको चौरीदेउराली गाउँपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।

(ट) 'परिवार' भन्नाले शिक्षक वा कर्मचारीसँग एकाघर सगोलमा बस्ने तथा निज आफैले पालन पोषण गर्नुपर्ने पति, पत्नी, छोरा, अविवाहिता छोरी, धर्मपुत्र, अविवाहिता धर्मपुत्री, बाबु, आमा वा सौतेनी आमा सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले पुरुष शिक्षक वा कर्मचारीको हकमा निजको बाजे, बज्यै तथा महिला शिक्षक वा कर्मचारीको हकमा निजको सासु, ससुरालाई समेत जनाउँछ ।

(ठ) 'परीक्षा' समिति भन्नाले दफा १३ बमोजिम गठन हुने परीक्षा सञ्चालन तथा समन्वय समिति सम्झनु पर्दछ ।

(ड) 'पाठ्यक्रम विकास केन्द्र' भन्नाले संघीय शिक्षा ऐन बमोजिम पाठ्यक्रम निर्माणका लागि स्थापना भएको निकायलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ढ) 'प्रधानाध्यापक' भन्नाले दफा ३५ बमोजिम नियुक्त विद्यालयको प्रधानाध्यापक सम्झनुपर्छ ।

(ण) 'प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत' भन्नाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८४ बमोजिमको चौरीदेउराली गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनु पर्दछ ।

(त) 'प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र' भन्नाले चार वर्ष उमेर पूरा भएका बालबालिकाका लागि दफा ८ बमोजिम खोलिएको प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र, मन्टेश्वरी, नर्सरी, केजी आदि सम्झनु पर्दछ ।

(थ) 'प्रारम्भिक बालविकास शिक्षा' भन्नाले ५ वर्षभन्दा मुनिका बालबालिकाहरूलाई मनोरञ्जनात्मक विधिबाट शारीरिक, मानसिक, सामाजिक, संवेगात्मक विकासका लागि सामुदायिक र संस्थागत रूपमा दिइने प्रारम्भिक बाल विकास शिक्षा सम्झनु पर्दछ ।

(द) 'प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा' भन्नाले प्राविधिक ज्ञान सीप दक्षता तथा विषयवस्तुको सिकाइ गरी प्रविधि र व्यवसायको शिक्षा प्रदान गर्ने कक्षा नौ देखि कक्षा बाह्रसम्म अध्यापन गराइने शिक्षालाई सम्झनु पर्दछ ।

(ध) 'प्राविधिक विद्यालय' भन्नाले गाउँपालिकाले आवश्यकताका आधारमा विषयगत क्षेत्रको प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन गर्न कृषि/पशु, पर्यटन, इञ्जिनियरिङ, सूचना प्रविधि, वन, विज्ञान लगायतका प्राविधिक धारको कक्षा सञ्चालन हुने गरी सञ्चालन गरेको वा सञ्चालन गर्न अनुमति दिएको विद्यालय सम्झनु पर्दछ । यस्ता विद्यालय सामुदायिक र संस्थागत दुवै हुन सक्छन् ।

(न) 'मातृभाषी शिक्षा' भन्नाले नेपाली भाषा र देवनागरी लिपिमा दिइने शिक्षा बाहेकको चौरैदेउरालीमा बोलिने अन्य भाषा वा भाषा र लिपिमा दिइने शिक्षा सम्झनु पर्दछ ।

(प) 'विद्यालय' भन्नाले अनुमति वा स्वीकृति लिई सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक, संस्थागत र धार्मिक प्रकृतिका विद्यालय सम्झनु पर्दछ ।

(फ) 'विद्यालय शिक्षा' भन्नाले आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा सम्झनु पर्दछ । (स्पष्टीकरण: आधारभूत तह भन्नाले प्रारम्भिक बाल विकास शिक्षादेखि कक्षा ८ सम्म वा प्रारम्भिक बाल विकास शिक्षादेखि कक्षा ५ सम्म वा प्रारम्भिक बाल विकास शिक्षादेखि कक्षा ३ सम्म दिइने शिक्षा र माध्यमिक शिक्षा भन्नाले कक्षा ९ देखि कक्षा १२ सम्म वा कक्षा ९ देखि कक्षा १० सम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्दछ)

(ब) 'विशेष शिक्षा' भन्नाले दृष्टिविहिन, बहिरा, अटिज्म, वौद्धिक अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई छुट्टै श्रवण वा अति अशक्त शारीरिक अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई छुट्टै समूहमा राखी विशेष प्रकार र निश्चित माध्यमबाट दिइने शिक्षा सम्झनु पर्दछ ।

(भ) 'व्यवस्थापन समिति' भन्नाले दफा १८ बमोजिम गठन हुने विद्यालय व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्दछ ।

(म) 'शिक्षक सेवा आयोग' भन्नाले संघीय कानून बमोजिम गठन भएको शिक्षकहरुको नियुक्ति सिफारिस आदि गर्ने आयोग सम्झनु पर्दछ ।

(य) 'शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा' भन्नाले चौरैदेउराली गाउँपालिकाको शिक्षा, युवा तथा खेलकुद हेर्ने शाखालाई सम्झनु पर्दछ ।

(र) 'शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा' भन्नाले गाउँपालिका भित्र स्थानीय तहको शिक्षा र खेलकुद सञ्चालन, व्यवस्थापन, नियमन, निर्देशन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने तथा यस ऐन एवम् प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएका कार्य गर्न नेपाल सरकारले खटाएको कर्मचारी सम्झनु पर्दछ।

(ल) 'शिक्षा समिति' भन्नाले ऐनको दफा १४ बमोजिमको गाउँ शिक्षा समिति तथा वडा शिक्षा समिति सम्झनु पर्दछ ।

(व) 'शुल्क' भन्नाले विद्यालयले ऐन वा प्रचलित कानूनबमोजिम विद्यार्थीसँग लिन पाउने शुल्क सम्झनु पर्दछ ।

(श) 'शैक्षिक सत्र' भन्नाले विद्यालयमा अध्ययन अध्यापन गराइने वार्षिक अवधि सम्झनु पर्दछ ।

(ष) 'संस्थागत विद्यालय' भन्नाले नियमित रूपमा अनुदान नपाउने गरी कम्पनी, गुठी, सहकारी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्ने गरी अनुमति वा स्वीकृति प्राप्त विद्यालय सम्झनु पर्छ ।

(स) 'समावेशी शिक्षा' भन्नाले देहायको शिक्षा सम्झनु पर्दछ:

१. दृष्टिविहिन, न्यून दृष्टियुक्त, बहिरा, सुस्त श्रवण, अटिज्म, वौद्धिक, शारीरिक वा अन्य अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई नियमित शैक्षिक पढ्नको अधीनमा रही दिइने शिक्षा,

२. सामाजिक, आर्थिक वा भौगोलिक कारणले पछाडि पारिएका व्यक्तिलाई विभेदरहित वातावरणमा दिइने शिक्षा ।

(ह) 'सहकारी विद्यालय' भन्नाले मुनाफा रहित ढङ्गले सहकारीको भावना बमोजिम सञ्चालन हुने विद्यालयलाई सम्झनु पर्दछ ।

(क्ष) 'सामुदायिक विद्यालय' भन्नाले नियमित रूपमा अनुदान पाउने गरी अनुमति वा स्वीकृति प्राप्त विद्यालय सम्झनु पर्छ ।

(त्र) 'सामुदायिक सिकाइ केन्द्र' भन्नाले समुदाय स्तरमा सञ्चालन गरिने आजीवन सिकाइ, अध्ययन अनुसन्धान र सीप सिकाइ लगायतका काम गर्ने केन्द्रलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ज्ञ) 'सामुदायिक सिकाइ केन्द्र' भन्नाले समुदाय स्तरमा सञ्चालन गरिने आजीवन सिकाइ, अध्ययन, अनुसन्धान र सीप सिकाइ लगायतका काम गर्ने केन्द्रलाई सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद: २ विद्यालय खोल्ने अनुमति वा स्वीकृति दिने, विद्यालय गाभ्ने, कक्षा वा तह घटाउने, स्थगन गर्ने र खारेजी सम्बन्धी व्यवस्था

३. विद्यालय खोल्न अनुमति लिनु पर्ने:

(१) नेपाली नागरिक वा नेपाली नागरिकको समुदायले सामुदायिक विद्यालय वा शैक्षिक गुठी अन्तर्गत संस्थागत विद्यालय खोल्न चाहेमा तोकिएको विवरण खुलाई गाउँपालिकामा शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखा समक्ष तोकिएको समयावधिमा अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्दछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन परेमा सो निवेदन उपर गाउँपालिकाको शिक्षा युवा तथा खेलकूद शाखाले आवश्यक जाँचबुझ गर्ने, जाँचबुझ गर्दा विद्यालय खोल्न मनासिव देखिएमा

तोकिएको शर्त बन्देज पालना गर्ने गरी सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस र गाउँ शिक्षा समितिको निर्णयमा शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखाले अनुमति दिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमति लिइ खोलिएको विद्यालयले तोकिएको शर्तबन्देज पालना गरेको देखिएमा वडा कार्यालयको सिफारिस र गाउँ शिक्षा समितिको निर्णयानुसार शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखाले स्वीकृति प्रदान गर्नेछ

(४) पहिले अनुमति पाइसकेको माध्यमिक तहको कक्षा ११/१२ मा विषय थप गर्न अध्यापन गर्ने विषय परिवर्तन गर्न समेत तोकिए बमोजिम विवरण खुलाई तोकिएको समयावधिमा अनुमतिका लागि विद्यालयले गाउँपालिकाको शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखा समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा ४ बमोजिम निवेदन परेमा सो निवेदन उपर गाउँपालिकाको शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखाले आवश्यक जाँचबुझ गर्ने, जाँचबुझ गर्दा विद्यालय खोल्न मनासिव देखिएमा तोकिएको शर्त बन्देज पालना गर्ने गरी सम्बन्धित वडा समितिको सिफारिस र गाउँ शिक्षा समितिको निर्णयमा शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखाले अनुमति दिनेछ ।

(६) कुनै सामाजिक, परोपकारी, कल्याणकारी संस्थाले मुनाफा नलिने उद्देश्यबाट विद्यालय सञ्चालन गर्न चाहेमा गाउँ शिक्षा समितिको निर्णयानुसार शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखाबाट स्वीकृति लिई सार्वजनिक शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(७) उपदफा (४) बमोजिम सञ्चालित विद्यालयले पालना गर्नुपर्ने शर्तबन्देज तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(८) विद्यालय सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(९) मातृभाषी शिक्षा सञ्चालन गर्न तोकिएका सम्पूर्ण मापदण्ड पूरा गरेका र शर्तबन्देज पालना गर्ने शैक्षिक संस्थालाई गाउँपालिकाले आधारभूत तहसम्मको विद्यालय सञ्चालन गर्ने अनुमति र स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

४. गाउँपालिकाले विद्यालय सञ्चालन गर्न, गाभन, सार्न, नाम परिवर्तन गर्न, कक्षा वा तह घटाउन वा स्थगन गर्न वा बन्द गर्न सक्ने ।

(१) हाल सञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरूलाई दूरी, विद्यार्थी संख्या, गुणस्तर, सञ्चालन र व्यवस्थापन क्षमताको आधारमा दुई वा सो भन्दा बढी विद्यालय गाभन, एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा सार्न, नाम परिवर्तन गर्न, कक्षा वा तह घटाउन वा स्थगन गर्न वा आवश्यक नभएको पर्याप्त आधार भए बन्द गर्न वा आवश्यक क्षेत्रमा खोल्न वा कक्षा थप गरी सञ्चालन गर्न, स्थगन वा बन्द गरिएको विद्यालय आवश्यकता र औचित्यका आधारमा पुनः खोल्न सम्बन्धित वडा र गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँकार्यपालिकाले अनुमति वा स्वीकृति दिन सक्नेछ । साथै आवश्यकताका आधारमा गाउँपालिकाले तोकिए बमोजिम आधारमा कुनै विद्यालयमा

प्राविधिक धारको विद्यालय सञ्चालन गर्न निर्देशन/अनुमति दिन वा छुट्टै प्राविधिक विद्यालय सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गाभिएका वा बन्द गरिएका विद्यालयको सम्पत्तिको व्यवस्थापन तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

५. शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज कोर्ष, शिक्षण कोर्ष, ट्युशन कोचिङ कक्षा, विदेशी शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने:

(१) कसै यस ऐन बमोजिम गाउँपालिकाबाट अनुमति नलिई शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिजकोर्ष, शिक्षण कोर्ष, ट्युशन कोचिङ्ग कक्षा, भाषा शिक्षण कक्षा, होस्टल वा पूर्व तयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा सञ्चालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिजकोर्ष, शिक्षण कोर्ष, ट्युशन कोचिङ्ग कक्षा, भाषा शिक्षण कक्षा, होस्टल वा पूर्व तयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा सञ्चालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न अनुमति लिने सम्बन्धी व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

६. अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, दूर तथा खुला शिक्षा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था: गाउँपालिकाले सिकाइ केन्द्र मार्फत् आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था पूरा गर्न लगाई अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, दूर तथा खुला शिक्षा सञ्चालनको व्यवस्था गर्न सक्नेछ

७. सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्ने: गाउँपालिकाले दफा ६ बमोजिमको कार्यक्रम सञ्चालनका साथै सिप विकास र निरन्तर सिकाइ समेतको काम गर्न तोकिएबमोजिम सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

८. प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था: प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद: ३

शिक्षाको प्रकार, माध्यम, पाठ्यक्रम र परीक्षा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था:

९. विद्यालयको प्रकार:

विद्यालयको प्रकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) सामुदायिक साधारण प्राविधिक तथा व्यवसायिक

(ख) संस्थागत साधारण सहकारी/प्राविधिक तथा व्यवसायिक

(ग) धार्मिक वा परम्परागत

(घ) मातृभाषी

(ङ) सहकारी

१०. शिक्षाको माध्यमः

(१) विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम नेपाली वा अङ्ग्रेजी हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) भाषा विषयको हकमा सोही भाषा माध्यम हुनेछ ।

(ख) आधारभूत तहको कक्षा ५ सम्म मातृ भाषामा शिक्षा दिन सकिनेछ ।

११. विद्यालयको शिक्षाको वर्गीकरणः विद्यालय शिक्षा माध्यमिक शिक्षा र आधारभूत शिक्षा गरी दुई तहको हुनेछ ।

१२. विद्यालयको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तकः विद्यालयले नेपाल सरकारले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड पूरा गरी आवश्यक सिकाइ उपलब्धि हासिल हुनेगरी अध्ययन अध्यापन शिक्षण सिकाइ गराउनु पर्नेछ । विद्यालयले संघीय सरकारले तोकेको मापदण्ड बमोजिमको पाठ्यक्रम लागू गर्नु पर्नेछ । संघीय सरकारले तोकेको मापदण्ड बमोजिमको अधीनमा रही गाउँपालिकाले तयार गरेको स्थानीय पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक समेत विद्यालयले लागू गर्नुपर्नेछ । स्थानीय आवश्यकताको पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक तयार गर्नका लागि गाउँपालिकाले पाठ्यक्रम र शिक्षा विज्ञहरूको समूह बनाइ पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक निर्माण र विकास गर्न सक्नेछ ।

१३. आधारभूत तह (कक्षा-८) उत्तीर्ण परीक्षा समितिः

(१) गाउँपालिका अन्तर्गतका विद्यालयहरूमा आधारभूत तह (कक्षा-८) उत्तीर्ण परीक्षा सञ्चालन तथा समन्वयका लागि देहायका पदाधिकारी रहेको परीक्षा समिति रहनेछ ।

(क) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - प्रमुख

(ख) आधारभूत तह र माध्यमिक तहका विद्यालयका शिक्षकहरूको प्रतिनिधित्व हुने गरी कम्तिमा १ जना महिलासहित प्रमुखबाट मनोनित ३ जना - सदस्य

(ग) शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखाका कर्मचारी १ जना - सदस्य

(घ) संस्थागत विद्यालयका प्रअ वा संस्थापक सञ्चालक वा संस्थागत विद्यालयका प्रतिनिधिमुलक संस्थाका प्रमुख/प्रतिनिधि मध्ये गाउँपालिका अध्यक्षबाट मनोनित एक जना - सदस्य

(ङ) शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

(२) परीक्षा सञ्चालन, अनुगमन, नियमन, नतिजा प्रकाशन तथा अभिलेख व्यवस्थापन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद: ४

गाउँ शिक्षा, शिक्षक छनौट समिति, गाउँ शिक्षा अनुगमन समिति, शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखा सम्बन्धी व्यवस्था:

१४. गाउँ शिक्षा समितिको गठन:

गाउँपालिकामा देहाय बमोजिमको एक शिक्षा समिति रहनेछ:

- (क) गाउँपालिकाको अध्यक्ष - संयोजक
- (ख) गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष - सह संयोजक
- (ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य
- (घ) कार्यपालिकाको सामाजिक विकास समिति (शिक्षा हेर्ने) का संयोजक - सदस्य
- (ङ) गाउँ कार्यपालिकाका सदस्यहरु मध्ये एक जना दलित र एक जना महिलासमेत रहनेगरी कार्यपालिकाले मनोनित गरेको दुई जना - सदस्य
- (च) सामुदायिक विद्यालय मध्येबाट आधारभूत र माध्यमिक विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरु मध्येबाट कम्तिमा एक जना महिला समेत समितिले मनोनित गरेको दुई जना - सदस्य
- (छ) गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका शिक्षाप्रेमी शिक्षा विद्हरुमध्येबाट शिक्षा समितिले मनोनित गरेको एक जना महिलासहित दुई जना - सदस्य
- (ज) गाउँपालिका भित्रका सामुदायिक विद्यालयका विद्यालय व्यवस्थापन समितिका प्रमुख मध्येबाट आधारभूत तह र माध्यमिक तहका १/१ जना गाउँपालिकाको अध्यक्षले मनोनित गरेको दुई जना - सदस्य
- (झ) संस्थागत विद्यालयहरुको प्रतिनिधिमुलक संस्थाका प्रमुखहरु मध्येबाट गाउँपालिका अध्यक्षले मनोनित गरेको एक जना - सदस्य
- (ञ) शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

(२) शिक्षा समितिको बैठकमा आवश्यकता बमोजिम विज्ञहरुलाई आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।

(३) शिक्षा समितिको बैठक तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) उपदफा (१) को खण्ड (ङ), (च), (छ), (ज) र (झ) बमोजिम मनोनित सदस्यहरुको पदावधि ३ वर्षको हुनेछ ।

(५) उपदफा (१) अन्तर्गतका मनोनित तथा अन्य सदस्यहरुले आफ्नो पदीय आचरण पालना नगरेको अवस्थामा जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन वा बर्खास्त गर्न सकिने छ । तर त्यसरी हटाउँदा वा बर्खास्त गर्दा मनासिव माफिकको सफाइ पेश गर्ने अवसरबाट बञ्चित गरिनेछैन । यसरी हटाए वा बर्खास्त गरिए उपर न्यायिक समितिमा उजुरी लाग्नेछ ।

(६) गाउँ शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) गाउँपालिका भित्रको शैक्षिक योजना निर्माण गर्ने ।

(ख) गाउँपालिका भित्र विद्यालय सञ्चालनका लागि अनुमति, स्वीकृति, विद्यालय सार्ने, गाभ्ने ।

(ग) विद्यालयहरूलाई आवश्यक आर्थिक स्रोतको खोजी गर्ने ।

(घ) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालन हुने परीक्षाहरूलाई मर्यादित, व्यवस्थित र भयरहित बनाउने ।

(ङ) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्थापना भै कुनै तह वा सबै तह निजीस्रोतमा सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयहरूको शिक्षक दरबन्दी, सेवा, सुविधा र शर्तहरू स्वीकृत गर्ने ।

(च) व्यवसायिक शिक्षा तथा सिपमुलक शिक्षाको कार्यान्वयन गर्ने गराउने तथा व्यवसायिक सिपमुलक प्राविधिक शिक्षा विद्यालयको आवश्यकता एवम् संघीय सरकारको मापदण्ड बमोजिम तोकिएको कक्षाबाट सञ्चालन गराउने ।

(छ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई निर्देशन दिने, जागरुक र सचेत बनाउने ।

(ज) विद्यालयका लागि आवश्यक साधनस्रोत जुटाउने र परिचालन गर्ने ।

(झ) विद्यालयहरूसँग सम्बन्धित विषयहरूको उपयुक्त संवोधन गर्ने ।

(ञ) शिक्षाको गुणस्तर कायम राख्न सूचक निर्धारण गर्ने र प्रगति मूल्याङ्कनको लेखाजोखा गर्ने ।

(ट) विद्यालयको सामाजिक परीक्षण गर्न लगाउने ।

(ठ) विद्यालयमा शिक्षाको गुणस्तर उकास्ने उद्देश्यले विद्यालय स्थलगत अनुगमन, निरीक्षण र सुपरिवेक्षण गर्ने ।

(ड) शैक्षिक संस्था र शिक्षक तथा कर्मचारीहरूलाई कामका आधारमा उत्प्रेरणा प्रोत्साहन तथा दण्डको व्यवस्था गर्ने गराउने ।

(ढ) करारमा शिक्षक कर्मचारी छनौट गर्ने प्रयोजनका लागि विशेषज्ञको सूचि तयार र प्रकाशन गराउने ।

(७) आवश्यकता अनुसार विज्ञहरू रहेको योजना निर्माण कार्यदल वा विज्ञ परिषद् बनाइ शैक्षिक गुणस्तर विकास सम्बन्धी तोकिए बमोजिम कामकाज लगाउने ।

(क) गाउँपालिका भित्र आवश्यकता र औचित्यका आधारमा तहगत र विषयगत दरबन्दी मिलान गर्ने, गाउँपालिका भित्र शिक्षकको सरुवा गर्ने, रिक्त दरबन्दीमा अन्य स्थानीय तहबाट समेत सोही स्थानीय तहको सहमति लिई शिक्षक सरुवा गर्न सकिने ।

(ख) गाउँपालिकाको शिक्षक छनौटको कार्यविधि तयार गरी गाउँ कार्यपालिकामा पेश गर्ने र कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएपश्चात् लागू गर्ने ।

(ग) गाउँ शिक्षा समितिले विद्यालयमा शिक्षक पदपूर्तिको प्रकृयागत कारणले हुने ढिलाइका कारण पठनपाठनमा पर्ने असरलाई मध्येनजर गरी गाउँपालिका भित्र रहेका विद्यालयहरूमा स्वीकृत दरबन्दी वा अनुदानकोटा राहत वा गाउँपालिकाबाट सिर्जित शिक्षण सहजीकरण अनुदान वा बाल विकास केन्द्रका सहयोगी कार्यकर्ता, कार्यालय सहयोगीलाई करारमा नियुक्ति गर्ने प्रयोजनका लागि शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखाको संयोजकत्वमा विषय विज्ञ र अन्य आवश्यकता अनुसारको शिक्षक छनौट समिति गठन गरी सो समितिले परीक्षा सञ्चालन गर्ने र तहगत विषयगत आधारमा योग्यताक्रम अनुसार करार सूचि प्रकाशन गर्ने ।

(घ) तोकिए बमोजिम अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१५. विद्यालय स्तरीय शिक्षक छनौट समिति:

(१) कुनै पनि विद्यालयमा स्वीकृत दरबन्दी वा अनुदान कोटा (राहतकोटा), र बाल विकास केन्द्रमा पद रिक्त भै करारमा शिक्षक, कार्यालय सहयोगी र सहयोगी कार्यकर्ता नियुक्ति गर्नु पर्ने भएमा सो प्रयोजनका लागि शिक्षक छनौट समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उक्त समितिको कार्यविधि र बैठक सम्बन्धी अन्य व्यवस्था सोही समितिले तोकेबमोजिम हुनेछ ।

(३) गाउँपालिका भित्र सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयको रिक्त वा रिक्त हुन सक्ने शिक्षक पदमा पदपूर्तिका लागि शिक्षक सेवा आयोगले तोकेको पाठ्यक्रम बमोजिम परीक्षा सञ्चालन गरी सफल उम्मेदवारहरूको योग्यता क्रम बमोजिमको सूचि प्रकाशन गर्नेछ ।

(४) यसरी प्रकाशित सूचिको योग्यताक्रमका आधारमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिले करारमा शिक्षक /सहयोगी कार्यकर्ता नियुक्त गरी कामकाजमा लगाउनु पर्नेछ ।

१६. शिक्षा अनुगमन समिति:

(१) विद्यालय शिक्षाको समग्र पक्षको अनुगमन गर्न गाउँपालिकामा देहाय बमोजिमको शिक्षा अनुगमन समिति गठन गरिनेछ ।

(क) गाउँपालिका उपाध्यक्ष - संयोजक

(ख) सामाजिक विकास समितिका संयोजक - सदस्य

(ग) सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष वा निजले तोकेको वडा सदस्य - सदस्य

(घ) शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखा वा निजले तोकेको शिक्षा शाखाको कर्मचारी - सदस्य
सचिव

(२) अनुगमन समितिले गरेको अनुगमनको प्रतिवेदन गाउँ शिक्षा समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
थप काम कर्तव्य र अधिकार तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

१७. शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखा प्रमुख

(१) गाउँपालिकामा शिक्षा हेर्ने एकजना शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखा प्रमुख हुनेछ ।

(२) शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखाको काम कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछः

(क) शिक्षा सम्बन्धी स्थानीय योजना गाउँपालिका र गाउँसभाबाट पारित गराइ कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

(ख) गाउँपालिकाको शैक्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

(ग) शैक्षिक तथ्याङ्क अध्यावधिक गरी गराइ प्रदेश तथा संघीय मन्त्रालयमा पठाउने व्यवस्था मिलाउने ।

(घ) माध्यमिक तहसम्मको शैक्षिक कार्यक्रमको समन्वय र नियमन गर्ने ।

(ङ) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने, सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीको पदस्थापना, करार सम्झौता, सरुवा तथा बढुवा सम्बन्धी कार्य गर्ने, स्वीकृत दरबन्दी अनुसार शिक्षक कर्मचारीको तलब भत्ता निकासी गर्ने

(च) विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको विदाको अभिलेख अध्यावधिक गर्न लगाउने, विद्यालयले स्वीकृत गर्ने बाहेकका अन्य विदाहरू स्वीकृत गर्ने । शिक्षकको सालवसाली विदा प्रमाणित गर्ने ।

(छ) विद्यालयहरूको क्लष्टर बनाइ तालिम सञ्चालन तथा अनुगमन सुपरिवेक्षण लगायत अन्य शैक्षिक क्रियाकलाप सञ्चालनको व्यवस्था मिलाउने ।

(ज) विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर बढाउन प्रधानाध्यापक, शिक्षक, विव्यस, अभिभावक तथा अन्य सरोकारवालाहरूको नियमित रूपमा बैठक, गोष्ठी वा तालिमको व्यवस्था गर्ने ।

(झ) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकहरूलाई आफ्नो विषय प्रति जिम्मेवार र जवाफदेही बनाउन प्रधानाध्यापकलाई समसामयिक निर्देशन दिने, विद्यालय र सोको अनुगमन गर्ने ।

(ञ) गाउँपालिका स्तरीय विद्यालय तहको उपलब्धी परीक्षा, आवधिक परीक्षा तथा आधारभूत तह (कक्षा-८) को परीक्षा सञ्चालन गर्ने गराउने ।

(ट) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको सुपरिवेक्षण तथा निर्देशन र समन्वयमा कार्यसम्पादन गर्ने ।

परिच्छेदः ५

विद्यालय व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्थाः

१८. विद्यालय व्यवस्थापन समितिको गठनः

(१) विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन गर्न प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयमा देहाय बमोजिम सदस्य रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

(क) अभिभावकहरूले आफूहरू मध्येबाट छानी पठाएका दुई जना महिलासहित चार जना - सदस्य

(ख) सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष वा वडा समितिले तोकेको वडा सदस्य एकजना- सदस्य

(ग) विद्यालयका संस्थापक, स्थानीय बुद्धिजीवी, शिक्षाप्रेमी, विद्यालयलाई निरन्तर सहयोग गर्ने व्यक्ति वा विद्यालयलाई दश लाख वा सो भन्दा बढी नगद वा जिन्सी सहयोग गर्ने व्यक्तिहरू मध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनित गरेको एक जना महिलासहित दुई जना - सदस्य

(घ) विद्यालयका शिक्षकहरूले आफूहरू मध्येबाट छानी पठाएको शिक्षक एक जना - सदस्य

(ङ) प्रधानाध्यापक - सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) को खण्ड (क), (ख) वा (ग) बमोजिमका सदस्यहरू मध्येबाट गाउँपालिकाले मनोनित गरेको सदस्य विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष हुनेछ ।

(३) उपदफा १ बमोजिम गठित समितिको मनोनित सदस्य वा अध्यक्षको पदावधि ३ वर्षको हुनेछ । त्यस्ता अध्यक्ष वा सदस्यले आफ्नो पद अनुसारको आचरण पालना नगरेको देखिएमा गाउँ शिक्षा समितिले निजलाई जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सक्नेछ । तर यसरी पदबाट हटाउनु अघि वा समिति विघटन गर्नु अघि सफाइ पेश गर्ने मौकाबाट बञ्चित गरिने छैन ।

(४) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको गठन प्रकृया सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) सामुदायिक विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) विद्यालय सञ्चालनको लागि प्राप्त साधन र स्रोतको परिचालन गर्ने ।

(ख) विद्यालयको चल अचल सम्पत्तिको लगत राख्ने ।

(ग) विद्यालयको शैक्षिक, भौतिक तथा आर्थिक तथ्याङ्क र विवरण अध्यावधिक गर्ने ।

(घ) विद्यालयको वार्षिक बजेट स्वीकृत गर्ने र त्यसको जानकारी वडा समिति र गाउँपालिकालाई दिने ।

(ङ) विद्यालयमा स्वच्छ शैक्षिक वातावरण कायम राख्न राजनीतिक, धार्मिक वा साम्प्रदायिक भावनाको आधारमा विद्यालयको वातावरण खलबलिन नदिने ।

(च) स्थायी भै नियुक्तका लागि सिफारिस भएका शिक्षकहरूलाई विद्यालयमा हाजिर गराउने

(छ) गाउँपालिकाबाट स्वीकृत दरबन्दीमा शिक्षक तथा कर्मचारीको व्यवस्थापन गरेमा सहयोग गर्ने ।

(ज) शिक्षक सेवा आयोगको करार सूचिमा रहेका उम्मेद्वारलाई योग्यता क्रमको आधारमा विद्यालयको रिक्त पदमा करार नियुक्ति दिने । त्यस्ता करार सूचिका उम्मेद्वार नपाइएमा वा नभएको खण्डमा गाउँपालिकाको शिक्षा युवा तथा खेलकूद शाखाको समन्वयमा विद्यालयको रिक्त पदमा शिक्षक नियुक्तिको व्यवस्था गर्ने ।

(झ) गाउँपालिकाले खटाएको रजिष्टर्ड लेखा परिक्षकबाट विद्यालयको वार्षिक लेखा परीक्षण गराउने ।

(ञ) लेखा परिक्षकको प्रतिवेदन अनुसार तत्काल आवश्यक कारवाही गर्ने र सोको प्रतिवेदन गाउँपालिकामा पेश गर्ने ।

(ट) गाउँपालिका र गाउँ शिक्षा समितिले दिएको निर्देशनहरूको पालना गर्ने ।

(ठ) विद्यालयको आन्तरिक स्रोतबाट खर्च व्यहोर्ने गरी नियुक्ति वा बढुवा गरेका शिक्षकका लागि सेवा, शर्त र सुविधा तोक्ने र तोकिएबमोजिम पारिश्रमिक तथा सुविधाहरूको व्यवस्था गर्ने ।

(ड) शिक्षक र कर्मचारीहरूलाई तोकिएबमोजिम प्रोत्साहन र कारवाही गर्ने ।

(ढ) वार्षिक रूपमा सामाजिक परीक्षण गराइ सोको प्रतिवेदन सम्बन्धित वडा कार्यालय र गाउँपालिकामा पठाउने ।

(ण) रिक्त रहेको स्वीकृत दरबन्दी वा अनुदान कोटा राहत कोटा वा बालविकास केन्द्रमा शिक्षक/ कर्मचारी/ बालविकास शिक्षक नियुक्ति दिइ कामकाजमा लगाउनु पर्ने छ । तर शिक्षक सेवा आयोगको करार सूचिका उम्मेद्वार सम्पर्कमा आएसम्म सोही उम्मेद्वारलाई नियुक्ति दिइ कामकाजमा लगाउनु पर्नेछ ।

(६) संस्थागत विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन गर्न शैक्षिक गुणस्तर कायम गरी शैक्षिक क्रियाकलाप सञ्चालनका लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहायका सदस्य रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछः

(क) विद्यालयका संस्थापक वा लगानीकर्ता मध्येबाट विद्यालयको सिफारिसमा गाउँपालिका प्रमुखले मनोनित गरेको व्यक्ति - अध्यक्ष

(ख) अभिभावकहरू मध्येबाट एक जना महिला समेत पर्ने गरी विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनित गरेको दुई जना - सदस्य

(ग) स्थानीय शिक्षा प्रेमी वा समाजसेवीहरू मध्येबाट सम्बन्धित वडाको वडा समितिले मनोनित गरेको एक जना - सदस्य

(घ) गाउँपालिका शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखाको प्रमुद वा प्रतिनिधि - सदस्य

(ड) सम्बन्धित विद्यालयको शिक्षकहरूले आफूहरू मध्येबाट छानी पठाएको एक जना - सदस्य

(च) विद्यालयको प्रधानाध्यापक - सदस्य सचिव

(७) उपदफा ६ को खण्ड (क) (ख) (ग) र (ड) बमोजिमका अध्यक्ष वा सदस्यको पदावधि ३ वर्षको हुनेछ । त्यस्ता अध्यक्ष वा सदस्यले आफ्नो पद अनुसारको आचरण नगरेको देखिएमा वा प्रमाणित भएमा त्यसरी छान्ने वा मनोनयन गर्ने अभिभावक, पदाधिकारीले जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सक्ने छ । तर त्यसरी पदबाट हटाउनु अघि निजलाई आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मौकाबाट बञ्चित गरिने छैन । त्यसरी पदबाट हटिसकेपछि हुने रिक्त पदमा बाँकी अवधिका लागि तत् तत् अभिभावक वा पदाधिकारीले मनोनयन वा नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

८) संस्थागत विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) विद्यालय सञ्चालनको लागि प्राप्त साधन र स्रोतको परिचालन गर्ने

(ख) विद्यालयको चल अचल सम्पत्तिको लगत राख्ने ।

(ग) विद्यालयको शैक्षिक, भौतिक तथा आर्थिक तथ्याङ्क र विवरण अध्यावधिक गर्ने ।

(घ) विद्यालयमा स्वच्छ शैक्षिक वातावरण कायम राख्ने । राजनीतिक, धार्मिक वा साम्प्रदायिक भावनाको आधारमा विद्यालयको वातावरण विगान नदिने ।

(ड) गाउँपालिकाले तोकेबमोजिमको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक अनिवार्य रूपमा लागू गर्ने ।

(च) प्रचलित कानून बमोजिम शिक्षक पदका लागि उम्मेद्वार हुने योग्यता पुगेको व्यक्तिलाई शिक्षक छनौट समितिको अनुमति लिई शिक्षक पदमा नियुक्ति गर्ने ।

(छ) गाउँपालिकाले तोकेबमोजिमको न्यूनतम तलब स्केलमा नघटाइ शिक्षकलाई तलब भत्ता खुवाउने ।

(ज) अनुशासनहिन शिक्षक कर्मचारीलाई कारबाही गर्ने ।

(झ) शिक्षा ऐन, नियमावली तथा अन्य कानूनमा उल्लिखित व्यवस्थाका अतिरिक्त गाउँपालिकाबाट जारी शिक्षासँग सम्बन्धित सबै कानून, नीति, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका र निर्देशनहरूको पालना गर्ने गराउने ।

(ञ) विद्यालयको शैक्षिक आर्थिक लगायत अतिरिक्त क्रियाकलाप समेतको प्रतिवेदन आवधिक रूपमा गाउँ शिक्षा समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ । सो सम्बन्धमा गाउँ शिक्षा समितिले दिएको सुझाव र निर्देशन पालना गर्ने गराउने ।

(ट) गाउँ शिक्षा समितिबाट स्वीकृत शुल्क मात्र लागू गर्ने गराउने ।

(ठ) लेखा परीक्षण प्रतिवेदन र सामाजिक परीक्षणको प्रतिवेदन गाउँ शिक्षा समितिमा पेश गर्ने गराउने ।

(९) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार, अभिभावकको अभिलेख राख्ने, सदस्यको योग्यता, सदस्य छनौट सम्बन्धी व्यवस्था र बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

(१०) कुनै पनि व्यक्ति एक भन्दा बढी विद्यालयको व्यवस्थापन समितिमा रहन सक्ने छैन तर पदेनको हकमा यो लागू हुनेछैन । साथै निजामति कर्मचारी, सेना, प्रहरी, शिक्षक वा सार्वजनिक संस्थामा वैतनिक रुपमा काम गर्ने बहालवाला कर्मचारी सदस्य पदमा वहाल हुन सक्ने छैन तर शिक्षक प्रतिनिधिको रुपमा सदस्य हुन शिक्षकलाई बाधा पर्ने छैन त्यसैगरी निवृत्त कुनै पनि कर्मचारीलाई यस व्यवस्थाले सदस्य हुन बाधा पर्नेछैन ।

१९.विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन गर्न सकिने:

(१) कुनै पनि विद्यालय व्यवस्थापन समितिले तोकिएको जिम्मेवारी पूरा गर्न नसकेको भनी गाउँ शिक्षा समितिले कारण सहित गाउँ कार्यपालिकामा सिफारिस गरेमा सोको कारण खुलाई गाउँ कार्यपालिकाले तोकिएको प्रकृया पूरा गरी विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई विघटन गर्न सक्नेछ । तर यसरी विघटन गर्नु अघि विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मनासिव मौका दिइनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन भएपछि अर्को विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन नभएसम्म वा अन्य कुनै कारणले विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन नभएसम्म विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम गर्न गाउँपालिकाले गठन गर्न सक्नेछ ।

२०.विद्यालय सञ्चालन कार्ययोजना:

(१) यस ऐन वा प्रचलित कानूनको अधिनमा रही प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयले विद्यालयको लक्ष्य, उद्देश्य, मूल्य, मान्यता, सञ्चालन प्रकृया, सहकृयाकलाप र बालबालिकाको चौतर्फी विकास हुने, शिल निर्माण हुने र सिकाइ उपलब्धि वृद्धि हुने लगायतका क्रियाकलापहरूको स्पष्ट खाका बनाइ विद्यालयको कार्ययोजना अभिभावक भेलाबाट पारित गराइ लागू गर्नु पर्नेछ ।

(२) विद्यालय कार्ययोजना अनुसार विद्यालय सञ्चालन गर्नु विद्यालय व्यवस्थापन समिति र प्रधानाध्यापक, शिक्षक सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

(३) अध्यावधिक कार्ययोजना पारित भएको मितिले १५ (पन्ध्र) दिन भित्र गाउँपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) गाउँपालिकाले गाउँ भित्रको शैक्षिक उन्नयनका लागि आवासीय विद्यालय वा नमूना विद्यालयको विकास गर्न, आवश्यकता अनुसार नमूना विद्यालय स्थापना गर्न वा हाल सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक विद्यालयहरू मध्येबाट आवासीय विद्यालय वा नमूना

विद्यालयको रूपमा छनौट गरी सञ्चालन गर्न सक्नेछ । नमूना विद्यालयलाई सम्बन्धित विषयमा आवश्यक शिक्षक वा स्वयम् सेवक र थप सहयोगको व्यवस्था तोकिए बमोजिम गरिनेछ ।

परिच्छेद: ६

आर्थिक र जिन्सी व्यवस्था, लेखा र लेखा परीक्षण तथा अन्य व्यवस्था:

२१.विद्यालय कोष:

(१) प्रत्येक विद्यालयमा एउटा विद्यालय कोष रहनेछ, जसमा देहाय बमोजिमका स्रोतबाट प्राप्त रकम रहनेछ ।

(क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ख) शुल्क तथा सहयोगबाट प्राप्त रकम,

(ग) चन्दा वा दानदातव्यबाट प्राप्त रकम,

(घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्नु विद्यालय व्यवस्थापन समितिको कर्तव्य हुनेछ । उक्त कोषको सञ्चालन र लेखा परीक्षण तथा सामाजिक परीक्षण तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२२.अनुदानको व्यवस्था:

(१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत दिँदै आएको अनुदान रकममा कटौती नहुने गरी तोकिएको शीर्षकमा स्रोत बमोजिम मापदण्डको आधारमा गाउँपालिकाले सामुदायिक विद्यालयलाई अनुदान दिनेछ । तर कुनै विद्यालयले तोकिएको शैक्षिक स्तर कायम गर्न नसकेमा त्यस्ता विद्यालयलाई दिइँदै आएको अनुदान रकम तोकिए बमोजिम कटौती गर्न सकिने छ ।

(२) गाउँपालिका भित्र मौजुदा रहेको शिक्षक दरबन्दी मिलान गर्दा नपुग हुने अवस्था रहेको वा माध्यमिक तहको मुख्य विषय विज्ञान, गणित र अङ्ग्रेजी विषय शिक्षणका लागि माध्यमिक/निम्नमाध्यमिक तहको दरबन्दी कम भएको अवस्थामा गाउँपालिकाले तोकिए बमोजिम दरबन्दी सिर्जना शिक्षक व्यवस्था गर्ने गरी शिक्षण सहयोग कार्यक्रम सञ्चालनका लागि विद्यालयलाई तोकिए बमोजिम अनुदान दिन सक्नेछ ।

(३) सामुदायिक विद्यालयलाई तोकिए बमोजिम अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।

२३. प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रलाई अनुदान दिन सक्ने:

गाउँपालिकाले प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रलाई तोकिए बमोजिमको अनुदान रकम दिन सक्नेछ ।

२४.शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) नेपाल सरकारले निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षाका लागि सामुदायिक विद्यालयले विद्यार्थीहरूबाट कुनै पनि किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।
- (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै अभिभावकले आफ्नो इच्छाले दिएको दान, उपहार, चन्दा वा सहयोग सामुदायिक विद्यालयले लिन सक्नेछ ।
- (३) सबै बालबालिकाहरूलाई आधारभूत तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक तहसम्म निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्नका लागि गाउँपालिकाले आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्नेछ ।
- (४) उपदफा (१) बमोजिम निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षा बाहेक अन्य विद्यालय शिक्षामा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीसँग शुल्क तोकिएको आधारमा निर्धारण गरिनेछ ।
- (५) विद्यालयले विद्यार्थीहरूलाई कुनै कक्षामा भर्ना गर्दा एकपटक भर्ना शुल्क लिइसकेपछि पुनः सोही विद्यालयको अर्को कक्षामा भर्ना गर्नका लागि कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।
- (६) विद्यालयले आफ्नो भौतिक संरचना निर्माण गर्नका लागि विद्यार्थीहरूसँग कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउँने छैन ।
- (७) कुनै विद्यालयले यस ऐन विपरित विद्यार्थीसँग कुनै शुल्क लिएमा गाउँपालिकाले त्यस्तो शुल्क सम्बन्धित विद्यार्थीलाई फिर्ता गर्न लगाउनु पर्नेछ ।

२५. छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्न सक्ने:

- (१) गाउँपालिकाले विद्यालयमा भर्ना हुने विद्यार्थीहरूलाई तोकिए बमोजिम छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (२) गाउँपालिकाले गरीव जेहन्दार विद्यार्थीहरू वा कुनै निश्चित तह र कक्षाका सबै विद्यार्थीका लागि स्टेशनरी र पोशाक लगायत सामग्रीको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (३) गाउँपालिकाले तोकिए बमोजिम कार्यविधि र मापदण्ड बनाइ विशेष छात्रवृत्ति कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ । त्यस्तो छात्रवृत्ति प्राविधिक शिक्षा र उच्च शिक्षाको समेत हुनेछ ।
- (४) संस्थागत विद्यालयले भर्ना भएका कुल विद्यार्थी संख्याको कम्तिमा दश प्रतिशतमा नघट्ने गरी जेहन्दार, तोकिएबमोजिम आर्थिक रूपमा विपन्न, अपाङ्ग, छात्रा, दलित वा जनजाति विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) बमोजिमको छात्रवृत्ति व्यवस्थापनका लागि विद्यालयले गाउँपालिकाको प्रतिनिधिसमेत रहने छात्रवृत्ति छनोट समिति गठन गर्नेछ । सो समितिको निर्णयानुसार छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइ सोको विवरण गाउँ शिक्षा समितिमा पेश गर्ने अनिवार्य दायित्व विद्यालयको हुनेछ ।

२६. विद्यालयको सम्पत्ति:

(१) सामुदायिक विद्यालयको हकभोगमा रहेको सम्पत्ति सार्वजनिक सम्पत्ति मानिनेछ । यस ऐनबमोजिम अनुमति वा स्वीकृति रद्द गरिएमा वा विद्यालय बन्द गरिएमा वा कुनै विद्यालयमा गाभिएको अवस्थामा सो विद्यालयको सम्पत्ति गाभिएको अवस्थामा सोही गाभिएको विद्यालयमा र बन्द वा अनुमति स्वीकृति रद्द गरिएको अवस्थामा सोही वडाको नजिकैको विद्यालय वा दूरीको हिसावले सबैभन्दा नजिकको जुनसुकै वडाको विद्यालयमा सम्पत्ति हस्तान्तरणको व्यवस्था गर्न सकिनेछ । तर अन्य कुनै पनि विद्यालयको काममा प्रयोगमा नआउने भएमा प्रचलित कानून बमोजिम बेचविखन गरी प्राप्त भएको रकम शिक्षा विकासमा खर्च गर्ने गरी गाउँपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गरिनेछ ।

(२) विद्यालयको सम्पत्ति सर्वसाधारणलाई भाडा वा करार वा लिजमा दिँदा पूर्ण प्रतिस्पर्धाका आधारमा दिने व्यवस्था सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ ।

२७. विद्यालयलाई छुट र सुविधा:

(१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सामुदायिक विद्यालय, शैक्षिक गुठी, धार्मिक विद्यालय तथा सहकारी विद्यालयको रूपमा सञ्चालित विद्यालयको नाममा जुनसुकै लिखत पारित गर्दा रजिष्ट्रेशन दस्तुर लाग्ने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा लेखिएदेखि बाहेक अन्य विद्यालयको नाममा कुनै लिखत पारित गर्दा नेपाल सरकारले तोकेबमोजिमको आधारमा रजिष्ट्रेशन दस्तुर लाग्नेछ ।

(३) सामुदायिक विद्यालय, शैक्षिक गुठी, धार्मिक विद्यालय तथा सहकारी विद्यालयको रूपमा सञ्चालित विद्यालयलाई दिइने अन्य छुट र सुविधा तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

२८. लेखा र लेखापरिक्षण सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) विद्यालयले दोहोरो स्वेस्ता प्रणाली र प्रचलित लेखामानका आधारमा आयव्ययको स्वेस्ता राख्नुपर्नेछ ।

(२) विद्यालयले राखेको स्वेस्ताको प्रचलित कानूनबमोजिम रजिष्टर्ड लेखापरिक्षकबाट वार्षिक रूपमा लेखापरिक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(३) विद्यालयको लेखापरिक्षणका लागि गाउँ शिक्षा समितिले लेखा परिक्षकको नियुक्ति गर्नेछ ।

परिच्छेद: ७

दरबन्दी, दरबन्दी मिलान, शैक्षिक योग्यता, नियुक्ति र सरुवा सम्बन्धी व्यवस्था:

२९. दरबन्दी, दरबन्दी मिलान, सरुवा र पदस्थापना:

गाउँपालिका भित्रका विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक कर्मचारीको दरबन्दी गाउँ शिक्षा समिति मातहत रहनेछ । आवश्यकताका आधारमा गाउँ शिक्षा समितिले विद्यालयमा शिक्षक तथा

कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्नेछ । गाउँ शिक्षा समितिले प्रत्येक वर्ष मापदण्ड र तोकिएको आधारमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात निर्धारण गरी दरबन्दी मिलान गर्न सक्नेछ । शिक्षक दरबन्दी मिलान गरी बाँकी रहेको शिक्षक जगेडा दरबन्दी यसै ऐन बमोजिम गाउँपालिका मातहत रहनेछ ।

३०. शैक्षिक योग्यता: विद्यालयको शिक्षक, कर्मचारी एवम् बालविकास केन्द्रको सहयोगी कार्यकर्ताका लागि चाहिने शैक्षिक योग्यता तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३१. शिक्षक विद्यार्थीको अनुपात मिलाउनु पर्ने: गाउँपालिकाले प्रत्येक विद्यालयमा नियमित अध्ययन गर्ने विद्यार्थी संख्या र विषयका आधारमा तोकिए बमोजिम विद्यार्थी शिक्षक अनुपात कायम गर्नु पर्नेछ ।

३२. शिक्षकलाई अन्य काममा लगाउन नहुने:

(१) सामुदायिक विद्यालयको शिक्षकलाई शिक्षा प्रदान गर्ने विद्यालय वा प्रशासनिक वा विशेषज्ञ सेवा लिने काममा बाहेक अन्य काममा लगाउनु हुँदैन ।

(२) उपदफा १ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार वा गाउँपालिकाले विद्यालयको पठनपाठनमा बाधा नपर्ने बैकल्पिक व्यवस्था मिलाइ तोकिएको अन्य कुनै काममा खटाउन सक्नेछ ।

३३. शिक्षकको नियुक्ति र सरुवा सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) विद्यालयमा रिक्त स्थायी, अस्थायी, करार, अनुदानकोटा राहत, बालविकास केन्द्रका सहयोगी कार्यकर्ता र कर्मचारीको नियुक्तिको व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) गाउँपालिकाभित्र सरुवाका लागि निवेदन दिने स्थायी, अस्थायी, करार, अनुदानकोटा राहत र बालविकास केन्द्रका सहयोगी कार्यकर्ताको गाउँपालिका अन्तर्गतको एक विद्यालयबाट अर्को विद्यालयमा सरुवा गर्नुपर्ने भएमा सम्बन्धित दुवै विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सहमतिमा गाउँ शिक्षा समितिले तोकिएबमोजिम प्रकृया अपनाइ सरुवा गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा २ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि शिक्षकहरूलाई गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँपालिका भित्रका एक विद्यालयबाट अर्को विद्यालयमा दरबन्दी मिलानका क्रममा र आवश्यकताका आधारमा अन्य अवस्थामा समेत गाउँ शिक्षा समितिले सरुवा गर्न सक्नेछ ।

(४) अन्य स्थानीय तह अन्तर्गतका विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकले यस गाउँपालिका अन्तर्गतका विद्यालयको रिक्त समान तहको पदमा सरुवा वा समान पदमा पारस्परिक सरुवा हुन चाहेमा दुवै विद्यालय र कार्यरत स्थानीय तहको सहमतिसहित निवेदन पेश गरेमा गाउँ शिक्षा समितिले सरुवा गर्न सक्नेछ ।

(५) शिक्षक सेवा आयोगबाट सफल भै सिफारिस भएका शिक्षकलाई माध्यमिक तह र निम्नमाध्यमिक तहको हकमा विषय मिल्ने गरी र प्राथमिकको हकमा दरबन्दी मिल्ने गरी स्थायी नियुक्ति गरी काममा लगाउनु पर्नेछ ।

(६) रिक्त दरबन्दीमा करार शिक्षक नियुक्ति गर्दा शिक्षक सेवा आयोगको करार सूचिलाई पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ । आयोगको करार सूचिका उम्मेद्वार उपलब्ध नभएमा शिक्षक छनौट समितिले छनौट गरी विद्यालयमा विषयगत र दरबन्दीका आधारमा करार नियुक्तिको व्यवस्था मिलाइने छ ।

३४. तलब भत्ता नपाउने र सेवा अवधि गणना नहुने: दफा ३२ बमोजिम अन्यत्र काममा लगाएको अवस्थामा र नियमानुसार विदा स्वीकृत गराइ बसेको अवस्थामा बाहेक विद्यालयमा अनुपस्थित रहेको शिक्षकले अनुपस्थित अवधिको तलब भत्ता पाउने छैनन् र सो अवधि सेवामा गणना समेत हुनेछैन

३५. प्रधानाध्यापक सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयमा विद्यालयको प्राज्ञिक तथा प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा काम गर्न स्वीकृत दरबन्दीमा नबढ्ने गरी एक प्रधानाध्यापकको पद रहनेछ ।

(२) गाउँपालिकाले निश्चित मापदण्ड बनाइ निश्चित अवधिका लागि करार सम्झौता गरी प्रधानाध्यापक नियुक्त गर्न सक्नेछ । निजको सेवाशर्त र सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको प्रधानाध्यापकलाई विद्यालय व्यवस्थापन समितिले कामकाजमा लगाउनु पर्नेछ ।

३६. स्थायी आवासीय अनुमति लिन नहुने: सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत कुनै पनि शिक्षक वा कर्मचारीले अन्य कुनै पनि देशको स्थायी आवासीय अनुमति लिन वा त्यस्तो अनुमति प्राप्त गर्नका लागि आवेदन दिन हुँदैन । स्थायी आवासीय अनुमति लिएका तथा लिन आवेदन दिएका शिक्षक वा कर्मचारीलाई दण्ड वा सजाय तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३७. शिक्षक महासंघ, शिक्षक तथा कर्मचारीको पदीय आचरण तथा अन्य व्यवस्था:

(१) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकहरूको पेशागत हकहितका सम्बन्धमा कार्य गर्न तोकिए बमोजिमको एक शिक्षक महासंघ रहनेछ ।

(२) देहायका अवस्थामा शिक्षक तथा कर्मचारीलाई विद्यालय व्यवस्थापन समितिले पदबाट हटाउन गाउँ शिक्षा समितिमा सिफारिस गर्नेछ । अनुगमन समितिको प्रतिवेदन र गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिस समेतका आधारमा गाउँपालिकाले सेवाबाट बर्खास्त गर्न सक्नेछ:

(क) तोकिए बमोजिम पदीय दायित्व पूरा नगरेमा,

- (ख) बिना सूचना लगातार १५ दिन भन्दा बढी समय विद्यालयमा अनुपस्थित भएमा,
- (ग) विद्यालयमा मादक पदार्थ सेवन गरी आएको कुरा चिकित्सकबाट प्रमाणित भएमा,
- (घ) नैतिक पतन देखिने कुनै फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट सजाय पाएमा,
- (ङ) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षक वा कर्मचारीले कार्यालय समयमा अन्यत्र अध्यापन वा अन्य व्यवसायिक क्रियाकलाप गरेमा,
- (च) शिक्षक वा कर्मचारी कुनै राजनैतिक दलको कार्यकारिणी समितिमा रहेको प्रमाणित भएमा ।

स्पष्टीकरण: यस खण्डको प्रयोजनका लागि कार्यकारिणी समिति भन्नाले राजनैतिक दलको विधान बमोजिम गठित केन्द्रीयस्तर, प्रदेशस्तर, जिल्लास्तर वा स्थानीयस्तरका कार्यकारिणी समिति सम्झनुपर्छ ।

(छ) शिक्षक वा कर्मचारीले कार्यालय समयमा व्यवसायिक हकहितका नाममा अमुक राजनैतिक दलको हित वा विरोधमा कार्य गर्ने गतिविधिमा संलग्न भएमा ।

(३) उपदफा २ बमोजिम वा अन्य कारणले कुनै शिक्षक वा कर्मचारीलाई पदबाट हटाउनु वा वर्खास्त गर्नुपर्ने आवश्यक प्रमाण प्राप्त भएमा गाउँपालिकाले निजलाई पदबाट हटाउन सक्नेछ । तर पदबाट हटाउनु अघि निजलाई मनासिव माफिकको सफाइ पेश गर्ने अवसरबाट वञ्चित गरिने छैन ।

३८. अदालतको आदेशबाट पुनः बहाली हुन सक्ने:

(१) दफा (४२) बमोजिम सजाय भै नोकरीबाट हटाइएको वा वर्खास्त भएको शिक्षक कर्मचारी अदालतको आदेश वा फैसलाबमोजिम मात्र नोकरीमा पुनः बहाली हुन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पुनः बहाली भएको शिक्षक वा कर्मचारीले नोकरीबाट हटेको दिनदेखि पुनः बहाली भएको मितिसम्मको पूरा तलब, भत्ता र तलब वृद्धिसमेत पाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद: ८

विविध:

३९. विद्यालय सुरक्षित क्षेत्र हुने:

(१) विद्यालयमा स्वतन्त्र र भयरहित रूपमा अध्ययन, अध्यापन गर्ने वातावरण सिर्जना गर्न तथा विद्यालय भित्र कुनै पनि किसिमको अवाञ्छित कृयाकलाप हुन नदिने गरी विद्यालयलाई सुरक्षित र शान्ति क्षेत्र कायम गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्दा विद्यालयले पालना गर्नुपर्ने शर्त तथा मापदण्ड तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४०. बालबालिकालाई निष्काशन गर्न, शारीरिक वा मानसिक दुर्व्यवहार गर्न नहुने:

(१) कुनै पनि बालबालिकालाई विद्यालयबाट निष्काशन गर्न पाइनेछैन ।

तर बालविज्याइँ गरेको अवस्थामा सुधारका लागि आवश्यक कारवाहीका लागि सिफारिस गरी पठाउन बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(२) विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकालाई शारीरिक वा मानसिक यातना दिन वा दुर्व्यवहार गर्न पाइने छैन ।

४१. प्रगति विवरण बुझाउनु पर्ने:

शैक्षिक सत्रको अन्त्यमा विद्यालयले लिएको लक्ष्य उद्देश्य अनुरूप शैक्षिक उपलब्धि हासिल भए/नभएको, विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि हासिल भए/नभएको लगायत समग्र शैक्षिक प्रगति विवरण गाउँपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

४२. दण्ड सजाय:

(१) कसैले विद्यालयको सम्पत्ति हिनामिना वा नोक्सान गरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई मुद्दा हेर्ने अधिकारीले बिगो असुल गरी बिगो बमोजिम जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(२) कसैले देहायका कार्य गरेमा वा गर्न लगाएमा वा सो कार्य गर्न सहयोग पुर्याएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई कसुरको मात्रा हेरी कानूनले तोकेबमोजिम सजाय हुनेछ:

(क) प्रश्न पत्रको गोपनीयता भङ्ग गरेमा,

(ख) उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्दा लापरवाही वा गैर जिम्मेवारीपूर्ण कार्य गरेमा,

(ग) परीक्षा केन्द्रमा सम्बन्धित पदाधिकारीको स्वीकृति बिना प्रवेश गरेमा वा प्रवेश गर्न प्रयत्न गरेमा वा परीक्षा केन्द्रलाई नियन्त्रणमा लिई अमर्यादित कार्य गरेमा,

(घ) परीक्षाफल प्रकाशनमा अनियमितता गरेमा,

(ङ) अरुको तर्फबाट परीक्षा दिएमा,

(च) विद्यार्थी भर्ना गर्दा दान, उपहार वा कुनै रकम लिएमा,

(छ) अनुमति नलिई कुनै शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक ब्रिजकोर्ष, कोचिङ कक्षा, परामर्श कक्षा, ट्युशन सेन्टर, भाषा शिक्षण कक्षा तथा पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन गरेमा ।

(ज) कानून विपरितका अन्य कार्य गरेमा ।

(३) कानून बमोजिमको कसुर सम्बन्धमा विद्यालयको कुनै शिक्षक वा कर्मचारी उपर मुद्दा हेर्ने अधिकारी वा अदालतमा मुद्दा दायर भएमा त्यस्तो शिक्षक वा कर्मचारी उपर मुद्दा दायर भएको मितिदेखि मुद्दाको अन्तिम फैसला नभएसम्म निलम्बित हुनेछन् । सो शिक्षक वा कर्मचारी अदालतबाट कसुरदार ठहरिएमा निजलाई यस ऐन बमोजिम विभागीय सजाय गरिनेछ ।

४. पुनरावेदन:

तोकिएको अधिकारीले गरेको सजायको आदेश उपर कानूनबमोजिम पुनरावेदन लाग्नेछ ।

४३. गाउँपालिकाले अनुमति र निर्देशन दिन सक्ने:

(१) गाउँपालिकाले तोकिएको क्षेत्रसँग सम्बन्धित छात्रावास, ट्युशन सेन्टर, कोचिङ सेन्टर सञ्चालनका लागि तोकिए बमोजिम शर्त पूरा गरेका संस्थालाई अनुमति लगायतका आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा १ बमोजिम दिइएको निर्देशन पालना गर्नु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

४४.नियम, निर्देशिका, कार्यविधि बनाइ जारी गर्ने अधिकार:

(१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न गाउँकार्यपालिकाले आवश्यक व्यवस्थाहरु सहित शिक्षा नियमावली बनाइ जारी गर्न सक्नेछ ।

(२) यस ऐनको कार्यान्वयनका लागि गाउँ शिक्षा समितिले आवश्यक निर्देशिका तथा कार्यविधि र मापदण्ड वा आधार तयार गरी लागू गर्न सक्नेछ ।

(३) गाउँपालिकाले समग्र शैक्षिक क्षेत्रको व्यवस्थापन वा कुनै विशेष विषयसँग सम्बन्धित विशेष निर्देशन जारी गर्न सक्नेछ ।

४५.सङ्क्रमणकालीन व्यवस्था:

(१) यस ऐनले तोकेबमोजिम वा तोकिएबमोजिम हुने भनी व्यवस्था गरेको काम नियमावली नआएसम्म गाउँ कार्यपालिकाको निर्णयबमोजिम गर्न सक्नेछ ।

(२) यो ऐन जारी भएपछि विद्यालयमा रिक्त रहेको दरबन्दीमा विज्ञापनको अनुमति गाउँपालिकाले दिन सक्नेछ ।

(३) यो ऐन जारी हुनु पूर्व विद्यालय शिक्षा सम्बन्धी भए गरेका कार्यहरु यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ । साथै यस ऐनसँग बाझिएको बुँदा वा व्यवस्था बाहेक अन्य विषय अर्को शिक्षा कार्यविधि वा नियमावली स्वीकृत नहुँदासम्म यसै कार्यविधि बमोजिम गर्न गराउन बाधा पर्नेछैन ।

४६.बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार:

(१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा अड्काउ परेमा गाउँ कार्यपालिकाको निर्णयले त्यस्तो बाधा अड्काउ हटाउन आदेश जारी गर्न सक्नेछ ।

४७.बचाउ र लागू नहुने:

(१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियम, निर्देशिका र कार्यविधिमा उल्लेख भएका विषय सोही बमोजिम र उल्लेख नभएका विषय प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) संविधान र सङ्घीय तथा प्रादेशिक कानूनसँग बाझिएको यस ऐनको दफा र उपदफाहरु बाझिएको हदसम्म स्वतः निष्कृत हुनेछ ।

(३) यस अघि कानुन बमोजिम नियुक्त शिक्षक तथा कर्मचारीहरूलाई नेपाल सरकारबाट दिइँदै आएको सेवा सुविधामा कुनै किसिमको कटौती गरिने छैन । तर यो व्यवस्थाले कानुन बमोजिम दण्ड, सजाय र कारवाही गर्न बाधा पर्नेछैन ।

आज्ञाले

महान दास लामा

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत